

Izhaja vsak **torek** in **petek** v tednu ob 11. uri popoldne za mesto ter ob 3. uri popoldne za deželo.

Stane po pošti prejemati ali v Gorici na dom pošiljan celoletno 8 K., polletno 4 K. in četrtletno 2 K.

Prodaja se v Gorici v tobakarnah Schwarz v Šolskih ulicah in Jellersitz v Nunskih ulicah po 8 vin.

GORICA

(Zjutranje izdanje.)

Uredništvo in upravnništvo se nahajata v „Narodni tiskarni“, ulica Veturini h. št. 9.

Dopise je nasloviti na uredništvo, oglase in naročnino pa na upravnništvo „Gorice“. Oglasi se računijo po petih vrstah in sicer ako se tiskajo 1-krat po 16 vin., 2-krat po 14 vin., 3-krat po 12 vin. Ako se večkrat tiskajo, računijo se po pogodbi.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Marušič.

Tiska „Narodna tiskarna“ (odgov. J. Marušič).

Pogled nazaj in naprej.

(Dopis)

Letos je minolo 400 let, odkar je umrl zadnji goriški grof in s tem je prenehala naša dežela biti samostojna državnica.

Ako se ozremo nazaj v dobo, ko so vladali našo deželo goriški grofje, moramo reči, da njih vladanje ni bilo za deželo kaj blagoslovljeno. Dežela Goriška je bila zanemarjena še bolj kakor pozneje in je še dandanes.

Že za časa vladanja goriških grofov so hrepeneli po naši deželi zahodnji nje sosedje, bogati Benečani, kateri so nameravali pridružiti našo deželo Benečiji. Po smrti zadnjega goriškega grofa pa so porabili priliko ter udrili deželo in jo posedli. Habsburški vladarji so morali z silo oteti deželo od Benečanov, katerih vojska je večkrat pustošila lepo našo deželo. Benečani so bili več stoletji hudi naši sosedje. To je bilo krivo, da je zastajala naša Goriška v napredku in blagostanju.

Razmerje se je spremenilo šele po padcu mogočnega Napoleona I., ki je vladal v deželi, združeni z Ilirijo. Napoleon je bil zadal smrtni udarec ponosni Benečiji ter tako odstranil nevarnega našega sosedja. Da je bila dobila Avstrija Benečijo po Napoleonovem padcu, ni bilo za deželo Goriško posebno ugodno. Naše mnenje je, da je bilo tako kaj neugodno.

Poprej je Benečija vsled vednih napadov in nevarnostij, da bi posedla deželo, bila vzrok, da nismo mogli mi Goričani napredovati. Ko pa je bila dobila Avstrija Benečijo, je bila avstrijske vlade večja skrb obrnjena preko naše dežele v Benečijo in zopet smo bili zapostavljeni.

Milijoni so romali v italijanske pokrajine, da bi se pripravile za našo državo. Godilo se je tako, kakor kadar se meče psu mesa zato, da ne laja in ne grize in da je miren in krotak. Pozabilo pa se je bilo na dejstvo, da ko se nasiči, bode še z večjo silo se zagnal na dobrotnika, za plačilo, da ga je krmil.

L I S T E K.

Pravni običaji, ohranjeni v ljudstvu na Tolminskem (in nekoliko na Bolškem).

Balo spravijo uže nekaj dnij pred svatbo na nov dom nevestin. Pri tej priliki mora se nevesta odkupiti, t. j. plačati fantom tiste vasi nekaj za to, ker odide iz vasi (izpod njihovega „kraljestva“? Nu, davki so mnogovrstni!) Če gre iz svoje vasi skozi drugo vas: mora plačati na obeh krajih. Včasih so i prepiri zaradi tega; posebno, če dotična mladenka ali njena hiša ni v milosti pri fantih. Včasih žugajo uže prej, da onega dne ne bo dobro. To se je zgodilo nekje pred leti. Gospodar si pa naroči za določeni čas — žandarje in prišla sta 2 iz T. dva iz K. in reč je bila pri kraju. Denar za doto se izplača po dogovoru. Včasih pa so zaradi tega pozneje prepiri.

16. Ali se daja tudi nepremakljivo blago za doto?

16. Nepokretno imetje se ne daja za doto; to ohrani oni sin, ki dobi gospodarstvo v roké, t. j. glavni dedič. Zgodi se pač, da oče svoje premoženje razdeli mej 2

Uboga Goriška je bila vedno med pozabljenimi. — Gorje malim deželam med velikimi!

Med najraznejše dobrote, katere je dobila naša dežela od vladarja habsburške dinastije, smemo šteti ustanovitve c. kr. kmetijskega društva po cesarici Mariji Tereziji. Poljedelstvo in gospodarstvo sploh, ki je bilo poprej zelo zanemarjeno, da je naše ljudstvo večkrat lakote trpelo in umiralo, začelo je polagoma napredovati.

Ko je napačila nova doba, doba železnic, ostala je Goriška zopet pozabljena. Ko se je zidalo južno železnico, ni se oziralo na našo deželo. Večkrat so merili železnico po Soški dolini, a vse upanje je splavalo doslej po Soči.

Pred letom 1866. se je z gotovostjo govorilo, da dobimo težko pričakovano železnico, ki bi povzdignila zapuščeno gorsko stran, a nesrečno leto nam je prineslo mesto železnice hudo vojno na severu in jugu.

Da je zgubila naša država l. 1866. Benečijo, ne smemo mi Slovenci in še posebej goriški Slovenci biti nezadovoljni, ampak narobe. Prav je, da se je tako zgodilo; a naša vlada bi morala bolje skrbeti za zanemarjene pokrajine ob meji. Nič tacega se ni zgodilo, ampak ostalo je vse pri starem.

Goriški Slovenci se ne moremo z zadovoljnostjo spominjati davno minote dobe vladanja goriških grofov, niti ne dosedanjega bivanja pod okriljem mogočne Avstrije. Ta je sicer mnogo storila za Primorsko, a posebnih dobrot nismo bili deležni Slovenci na Goriškem; kar se je storilo za Primorje, dobil je vse Trst, katerega je Avstrija povzdignila na sedanji višek.

Znamenja kažejo, da bode v bodočnosti tudi na Goriškem bolje. V najkrajšem času upamo dobiti vipavsko in soško železnico. S tema črtama prične gotovo za našo deželo nova doba, doba napredka.

Kmetijskim našim pridelkom se bode odprla pot v svet. Ob naših vodah se bode razvila živahna obrtnija. Upamo, da naš narod je dovolj izobražen in zaveden, da bode znal izko-

otroka; a navadno tu ni sreče, miru in složnosti. — Glej št. 49. spodaj.

17. Ali plača kaj zet očetu ali nevestinim sorodnikom ali nevesti?

17. Ženin ne plača nič tasta, nevesti pa kupi obleko, če je bogat; ona njemu pa naredi srajco za poroko.

18. Kaki so glavni obredi pred svatbo, o svatbi, na nevestinem domu, na poti do cerkve, v cerkvi, izvzemši cerkv. obred, pri vhodu do nevestinega doma, v stanovanji (hiši) i drugega dne zjutraj?

18. Svatba se vrši tako: Z vsake strani povabijo posebej „na ohcel“ (svatbo) svoje sorodnike ali znance. Kolikor je drugov, toliko je treba družic. Ženin si izbere jednega druga za starašino (na Bolškem je „banderar“ — brautführer). Svatbo napravljajo na obeh straneh, „če se rajma“, — ali pa le na ženinovem domu. Uže zvečer pred svatbo in prej streljajo (mladeniči) drugovi na čast ženinu in nevesti s pištolami. Na domu pa v tem pripravljajo vsega potrebnega. Tudi vina si kupijo za take prilike, naj si ga sicer nimajo. Pride dan poroke. Gosti se snidejo pri ženinu, da bi šli po nevesto. Po poti streljajo itd. Kjer so bolj premožni in krajne razmere to dopuščajo, ondi se vozijo — konji in vozovi so olepšani. Družice kupijo rože za olepša-

ristiti ugodnosti, katere se mu ponudijo v bližnji bodočnosti.

Kmetijstvo bo treba povzdigniti na višjo stopinjo. To naj se zgodi s pomočjo deželnega kmetijskega društva in s pomočjo krajnih gospodarskih društev po deželi. Razumništvo naše po deželi ne sme držati križem rok, ampak loti naj se organizacije kmetijskega stanu. Drugače utegnemo doživeti, da se naselje v deželo z železnicami tujci, ki vzamejo domačinom boljši kos kruha od ust.

Poleg kmetijstva ne smemo pozabiti na obrtnijo, katere se lotijo gotovo tujci. Kar ne zmore v tej stroki pojediniec, to zmorejo gotovo društva, katera bo treba ustanovljati. Za vsako obrtnijsko večje podjetje je treba združitev.

Ako bodedo znali Slovenci izkoristiti ugodnostij in dobrot, katere se nam ponudijo v kratkej dobi, smemo upati, da nastopi za nas boljša, srečnejša doba. V tej nadeji obhajajmo štiristoletnico združitve Goriškega z Avstrijo. Bodočnost naj bode srečnejša, kakor je bila preteklost.

Dopisi.

Iz učiteljskih krogov na Goriškem.

(„Narodno-naprednemu“ dopisniku v „Učit. Tov.“ št. 11.) V glasilu slovenskega učiteljstva je objavil dopisnik dopis o shodu narodno-napredne (?) stranke na Goriškem ter povzdiguje v deveto nebo „program“ iste stranke, kolikor zadeva šolo in učiteljstvo. — Mi pa trdimo, da nas je pustil „program“ hladne, prav hladne, ker vemo, da so le besede — za katere še lisica ne da ničesa, ker je dovolj zvita, da bi verovala praznim besedam.

Vsak razumnik ve, da pravi program so osebe, ki ga izvršujejo; osebe pa, ki nosijo zvonek pri novopečeni narodno-napredni (!) stranki na Goriškem, so nam znane, naši stari znanci so — poznamo jih kot zatiralce prave svobode, pravega napredka; figovo perje, za katero se zdaj skrivajo, ko so se razkrinkali, ne zakriva njih nagoto napram resnično naprednemu učiteljstvu. Gabršček in pa naprednost si nista v sorodstvu niti v devetem kolenu ne! Njegovo prijateljstvo do učiteljstva je pač dobro znano. Svobodnjak Gabršček in njegovi klici

nje. Na nevestinem domu jim ne dadó takoj v hišo iti. Prašajo jih: po kaj ste prišli? itd. Na zadnje jih puste v hišo. Ko se nekoliko okrepčajo, začne starašina nagovor. Nevesta joka. Potlej gredo v cerkev. Po poti streljajo in sicer drugovi streljajo iz pištol, vse drugo se pri tem raduje. — Na Bolškem nosi jeden fant spredaj kako podobno svetnika. Če koga srečajo po poti dajo mu pitja — vina in žganja. (Na Bolškem takrat zapró vaški fantje poti, da se morajo odkupiti!) V cerkvi se izvrši obred, večkrat še svečenik tu izpregovori, ter pouči še nova zakonska: kaj in kako. Pri tem se navadno ženin resno drži, drugi ušesa nastavljajo in zijajo, a nevesta si briše oči. — Po nekodi je pri tej priliki tudi navadno darovanje ali ofer (na Bolškem).

Po dokončanih cerkv. obredih, gredó k g. nuncu, da se vpiše v nove bukve, kjer še do zdaj ni bilo njegovega imena, potem pa „rajat“ v krmo (na Bolškem). Neki pa gredo naravnost na nevestin dom še jedenkrat — če so razmere take, in še le drug dan na ženinov dom.

Ko imajo priti do ženinovega doma, vteče nevesta nagloma naprej. Ko pridejo drugi svatje, je nevesta že notri, a duri so zaprte. Nato se začne dvogovor: „Mi smo prišli po naše, prosimo dajte noter: more-

po policiji in korbih so pač še vsakemu v spominu. Kolegom, ki se dajo loviti na njegove limanice, iz srca privoščimo vse „lepe“ naslove, s katerimi je obkladal učiteljstvo pred letom dni. Smešni so izgovori, da za Gabrščeka niso, ampak za stranko, ko vemo, da on je pri stranki — kramar. — Na to, kar kvasi dopisnik, ki je bil neki učitelj takrat na Livku, ko je učiteljeval znani Drejček, o prevzetju učit. plač od strani države, ne rečemo družega, nego da ga zavračamo na besede, katere je spregovoril naučni minister deputaciji avstr. učiteljstva.

Pot, katero je nasvetovala resolucija „nar.-napredne stranke“, je že stara, za isto se je potegoval dr. Gregorčič in grof Coronini še prej, ko se Gabrščeku niti sanjalo ni, da bo nosil zvonek v novej stranki, katero bi bil pred letom osmerjal po svojem načinu, ako bi se bila ozvala brez njega. Kar kvasi resolucija o državni podpori deželi naši za ljudsko šolstvo, je maslo koga družega, ne pa stranke, ki je v tem pogledu sraka s pavovim perjem.

Kot posebno naklonjenost nove stranke do učiteljstva našteva dopisnik — izvolitev dveh učiteljev in odbor. Izmed 21 odbornikov sta dva učitelja; — v „Slogi“ pa sta tudi dva izmed deveterice menda. Katero je več?

Vsled tega zahteva dopisnik od nas, da naj bi se z vso dušo in z vsem ognjem oklenili nove stranke. Ti šmentana reč. Šušmarji bi hoteli nič več in nič manj, kakor vse duše učiteljstva! Skromni pa niso ti novo-strankarji! Kaj mislijo, da so naše duše tako po ceni, kakor kramarjeve — za srajce! Naših duš, vseh duš, da bi vam dali kar z ognjem, tega ne doživite. Lahko vjamete cenene dušice v večjem številu; a vseh nikdar in nikoli ne. Nekoliko vam jih pa radi prepustimo, le imejte jih. Smešna je trditev, da je skoro vse učiteljstvo, brez malo žalostnih izjem v taboru nove stranke. Mnogo je učiteljev, zavednih učiteljev, ki biv resnici morali izgubiti zadnjo iskrico stanovskega ponosa, ako bi hoteli pristopiti v stranko — Gabrščekove „Soče“. Rajje na vislice, nego za štafažo krutim zatiralcem! Onemu, ki nas je pital z najnesramnejšimi pridevki, katerim lastnik je lastnik glasila nove stranke, da bi bili priganjači? Nikdar in nikoli ne! Toliko slovanske krvi se še pretaka po naših žilah, da se ne spozabimo tako daleč.

biti je tu. „Kaj pa kaj? itd.“ „Ali imate pisanje, da ste pravi?“ itd. V hiši mu ponujajo prej kako staro babo ali otroka, potlej družico, slednjič mu še le pokažejo pravo, ter mu dovolje vstop k družbi. To besedovanje traja včasih dolgo; ljudje gledajo na to: Neki starašina je jedenkrat sam skrivoma zaprl duri, ko mu jih je bil hišni gospodar preneglo odprl. — Kaj porekó ljudje, si je mislil — da se govoriti ne znamo!

Vsedejo se za mizo. Ženin in nevesta na sredi skupaj, pri njima pa starašina — drugi okoli. (Radi povabijo tudi g. nunca, da so bolj „štimanji“) Vesele se. Govoré, pojó. Na peči in zunaj okoli hiše so menda šeškarji, (na Kranjskem pravijo „prežavci“). Kar ostane na mizi, izgine v take lačne želodec! — Kar je sladkarij in takega če je sploh kaj — ostane na mizi do zadnjega. To si navadno razdele pozneje, da imajo kaj pokazati doma.

Zraven starašine je pravi šaljivec „trušar“ — kuhar. Misli si spakeža. Prinese ti pokrito posodo; pa dé: Tega se pa ne sme nijeden dotakniti, ali pa si kaj drugega izmisli. A nekodim se začne daniti v glavi, ter pograbi iz skleda polno pest lešnjakov, „konfektov“ gorske sorte.

(Dalje pride.)